

SVERIGEPREMIÄR PÅ INTIMAN 15 MARS 2013

VAD VAR DET SOM HÄNDE EFTER
ATT NORA LÄMNAT SIN MAN?

NORA

AV ELFRIEDE JELINEK

MALMÖ
STADSTEATER

NORA

VAD VAR DET SOM HÄNDE EFTER ATT NORA LÄMNAT SIN MAN?

AV ELFRIEDE JELINEK

SVERIGEPREMIÄR PÅ INTIMAN 15 MARS 2013

FÖRESTÄLLNINGENS LÄNGD XX

ORIGINALTITEL WAS GESCHAH, NACHDEM NORA IHREN MANN VERLASSEN HATTE

FÖRLAG NORDISKA APS

ÖVERSÄTTNING SOFIA STENSTRÖM

DRAMATURG ANNA KÖLÉN

REGI ANNA BERGMANN

SCENOGRAFI FLORIAN ETTI

KOSTYM CLAUDIA GONZÁLEZ ESPINDOLA

LJUDESIGN DANIEL KULLMAN

LIJDESIGN HEIKO SCHNURPEL

VIDEODESIGN SEBASTIAN PIRCHER

MASK AGNETA VON GEGERFELT

RÖRELSEINSTRUKTÖR JONAS SVENSSON

I ROLLERNA

NORA HELMER	BRIGITTE ZEH
KONSUL WEYGANG	HÅKAN PAASKE
PERSONALCHEF, KROGSTAD	ERIK OLSSON
EVA, FRU LINDE	KARIN LITHMAN
FÖRMAN, TORVALD HELMER	SVEN BORÅNG
MINISTERN, ARBETARE	LARS-GÖRAN RAGNARSSON
ANNE-MARIE, SEKRETERARE, ARBETARE	KATARINA LUNGGREN-HUGG

BRIGITTE ZEH

HÅKAN PAASKE

ERIK OLSSON

KARIN LITHMAN

LARS-GÖRAN RAGNARSSON

SVEN BORÅNG

KATARINA LUNGGREN-HUGG

DYSTOPINS POLITISKA SPRÄNGKRAFT

Det finns ingen dörr på glänt. Det finns inget förlorat paradiset. I Elfriede Jelineks värld saknas varje spår av utopi. Hon driver sina huvudpersoner i fördärvet, tvingar läsaren och åskådaren att se på, bli delaktiga. I händerna på Jelinek är Nora dömd att gå under, för vägen ut är aldrig någon utväg. Den dörr Ibsen öppnade slår hon igen med en smäll.

Kritiken mot kapitalismen och kvinnoförtrycket löper genom hela Jelineks författarskap, liksom kampen mot fascismen. 1986 tilldelades Jelinek Heinrich Böll-priset och i sitt tal kritiserade hon Österrike för att inte ta ansvar för sitt förgångna. Kurt Waldheim, med ett dunkelt förflutet som tysk officer under andra världskriget, hade precis blivit Österrikes president och det främlingsfientliga partiet FPÖ nådde stora framgångar. Jelinek stod ute på gatorna och befann sig inne i de politiska rummen för att högljutt protestera. Hon blev tidigt en motståndare till Jörg Haider och hans FPÖ. I Österrike har Jelinek varit synlig och aktiv i offentligheten. Hon har diskuterat i tevesoffor, genomfört politiska aktioner samt fyllt hela Hamburger Docks (en scen som då vanligtvis intogs av band som Motörhead och Red Hot Chili Peppers) till bristningsgränsen under en läsning av romanen *Lust*.

Pjäsen *Vad var det som hände, efter att Nora lämnat sin man eller Samhällets stöttepelare* skrevs 1976/77. Jelinek studerade broschyrer för företagare för att hitta det rätta språket. Weygang i pjäsen bygger på en affärsman, som Jelinek fick upp ögonen för i en tidskrift, där han hade förlänats epitetet "chefernas chef". I Nora väver Jelinek samman kapitalismen och fascismen. Nora citerar Hitler och Torvald ställer frågan: Tänk om det var judarna som tände på? Nora är tillbaka där hon började, i den borgerliga familjen, där så småningom den nazistiska ideologin skulle få fäste.

Nora säger i början av pjäsen att hon vill förverkliga sig själv, men faller sedan snabbt in i gamla mönster. Jelinek är ointresserad av individen och har dödförklarat den psykologiska romanen. Hon karikerar och förstör upp tills sprickorna blir synliga - visar upp samhället som i en skrattspegel. Handlingen töms på individuell psykologi, precis som kropp, blick och rörelser i en porrfilm inte säger mycket om karaktärerna, men desto mer om samhällets maktstrukturer. Ett annat inslag i Jelineks litterära värld är sadomasochismen. S/M kan ses som ett sätt att bearbeta samhällets maktstrukturer, kontrollera det okontrollerbara våldet inom givna ramar, som när Erika i *Pianolärarinnan* försöker regissera sin egen underordning och på så vis få kontroll över den. I *Nora* är S/M-scenen minst sagt komplex. Nora får gå lös på Torvald med piskan och grips av ett stort raseri, som bottnar i deras tidigare historia. Samtidigt befinner hon sig i en extremt utsatt position. Hon är intvingad i rollen av Weygang och Torvald njuter dessutom av behandlingen. Ju argare Nora blir, ju hårdare hon slår, desto mer njuter han. Strävan efter och misslyckandet att skapa en plats för kvinnan som sexuellt och språkligt subjekt är ett återkommande tema hos Jelinek. I romanen *Lust* försökte hon skriva kvinnlig pornografi, men kom i slutändan fram till att det inte fanns något kvinnligt språk för det obscena och beskrev istället romanen som "antiporr".

Så. Individuell utveckling är omöjlig. Kvinnans sexualitet saknar språk. Kapitalismen kommer löpa amok och sluta i fascism. Jelinek medger själv att hon är pessimistisk. "(...) jag kan inte skildra något positivt. Det är en oförmåga som kommer sig av att jag verkligen ser mörkt på sakernas tillstånd, jag hoppas naturligtvis på förändring."

Betyder det att pjäsen inte har någon politisk sprängkraft? Tvärtom vill jag påstå. Med vass humor bygger Jelinek upp en laddning, utan att inom fiktionens ramar skänka förlösning. Hon överlåter åt läsaren/åskådaren att agera - en aktivistisk textmetod. Jelinek skänker vreden. Det är åskådarens sak att ta emot den och förvandla den till konstruktiv handling.

HANDLINGEN I KORTHET

1) Nora lämnar sin man Helmer och sina barn, för att finna sig själv.

2) Nora söker och får jobb på en fabrik. De andra arbeterskorna förstår inte hur hon kunnat lämna sina barn. Förmannen på fabriken förälskar sig i Nora, vilket gör arbetskamraten Eva svartsjuk. Nora inleder en relation med förmannen, men bestämmer sig ändå för att lämna fabriken och återförenas med sina barn.

3) Konsul Weygang och Ministern (i förklädnad) besöker fabriken. De låtsas komma på studiebesök, men är egentligen bara intresserade av fabriken som spekulationsobjekt. Arbetarna framför ett kulturprogram, där Nora som dansar tarantella är huvudnumret. Weygang och Nora får syn på varandra, det blir kärlek vid första ögonkastet. Nora följer med Weygang därifrån, trots att Förmannen försöker hindra henne.

4) Nora har flyttat in hos Weygang. Ministern kommer på besök. Weygang behöver Ministerns stöd för att få köpa fabriksområdet. Ministern kräver mer än pengar för att gå med på det: han vill också ha Nora. Weygang samtycker, utan Noras vetskap.

5) Fabriksområdet ägs av banken där Helmer, Noras fd man, är direktör. Weygang tvingar Nora att ha S/M-sex med Helmer, för att – med sexleken som förevändning – fråga ut Helmer om fabriken, och sedan berätta allt för Weygang.

6) Linde, Helmers hushållerska och älskarinna, försöker vinna Helmers kärlek. Helmer avvisar och förnedrar henne, han vill ha någon med högre status. Men när Linde lockar med S/M-sex kan inte Helmer stå emot, för hans svaghet är att vilja bli dominerad och slagen.

7) Weygang och Helmer träffas på en klubb. Weygang låtsas stötta Helmers karriärsutveckling. Helmer är smickrad och tacksam. Weygang erbjuder sig att introducera Helmer för en prostituerad tyska, som kan vara mycket grym. Helmer tackar ja.

8) Nora, klädd som dominatrix med en mask för ansiktet, tar emot Helmer hemma hos Weygang. Helmer känner inte igen Nora, utan tror att hon är en okänd prostituerad. Nora frågar ut Helmer om hans affärer. När han har berättat det hon vill veta avslöjar Nora vem hon är. Helmer bönfaller henne att inte berätta vad hon fått veta för Weygang. Nora nekar.

9) Hemma hos Helmer och Linde. Helmer ger den skumme mångsysslaren Krogstad uppdraget att tysta Nora. Som betalning får Krogstad, som vill in i affärsvärlden, jobb hos Helmer. Dessutom erbjuder Helmer honom att "ta över" Linde, som en gång var Krogstads stora kärlek.

10) Nora återvänder till fabriken, avslöjar för arbetarna att fabriken kommer läggas ner och uppmanar dem att göra motstånd. De avvisar Nora. Den enda som lyssnar är Eva. Eva blir dödad när hon uppmanar de andra att göra revolution.

11) Skrämmd av upplevelserna på fabriken återvänder Nora till Weygang. Han avvisar henne. Hon försöker utpressa honom till att stanna hos henne, men det är för sent: Weygang har redan köpt fabriksområdet och gjort Helmer till syndabock. Helmer har fått sparken och blivit ruinerad. Weygang erbjuder sig att köpa en butik till Nora. Hon avvisar hans förslag. Weygang får en hjärtinfarkt och ber Nora om hjälp att få sina tabletter. Nora hjälper honom inte, utan låter honom dö.

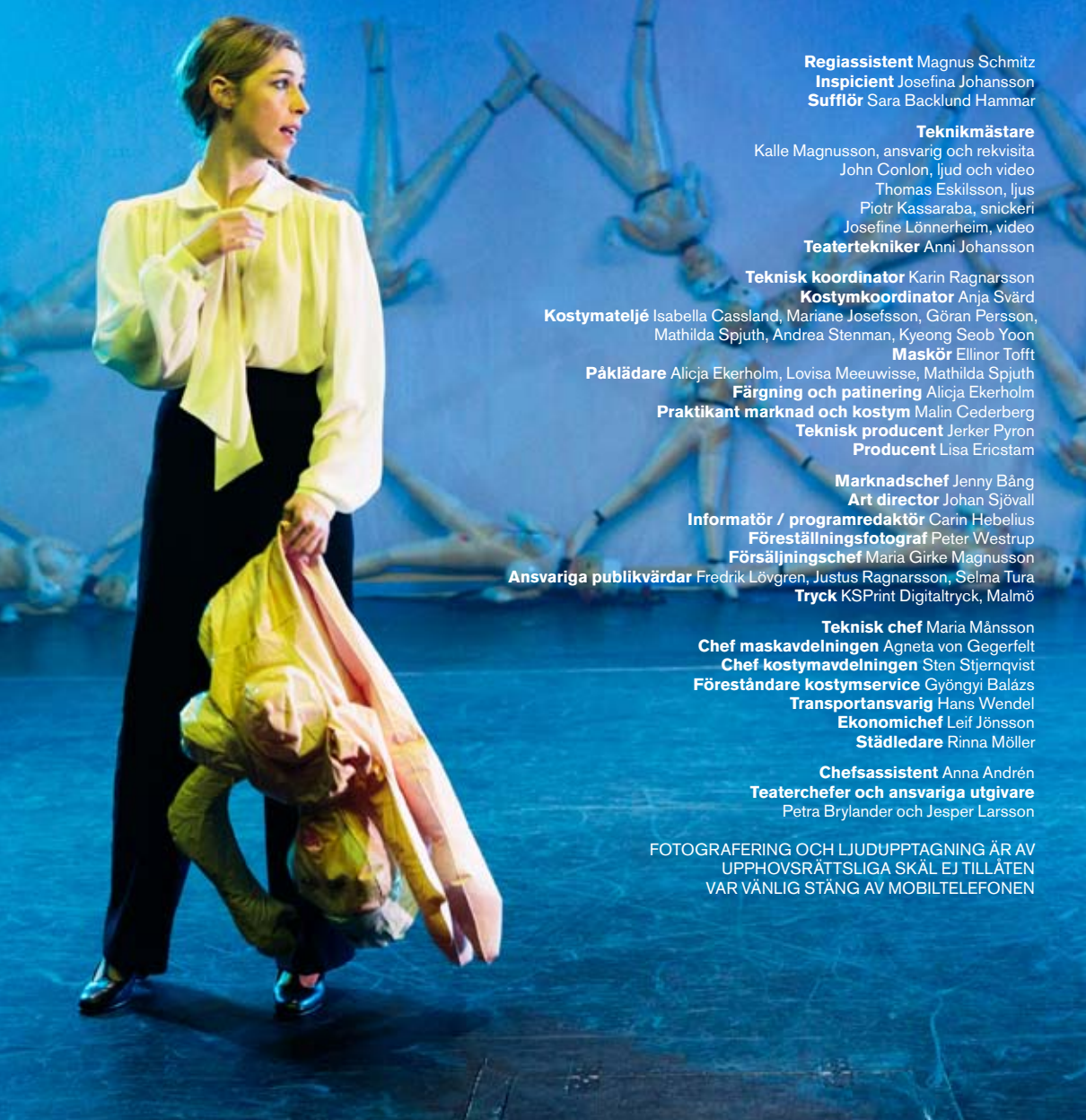
12) Nora har blivit prostituerad och har Ministern som kund. Krogstad dyker upp och hotar att skjuta Nora, på uppdrag av Helmer. Ministern berättar att Helmer blivit ruinerad och inte kommer kunna betala för mordet. Krogstad, som fotograferat Ministern i en pinsam situation, försöker då utpressa Ministern istället. Nora förgiftar båda männen och städar undan efter sig.

13) Nora och Helmer har återförenats. Helmer lyssnar på nyheterna på radion, Nora håller upp té till honom. På radionyheterna sägs det att fabriken har brunnit upp. Helmer spekulerar om vem som tänt på fabriken. Nora skjuter Helmer och avslöjar att det var hon som tände på.

Regiassistent Magnus Schmitz
Inspicient Josefina Johansson
Sufflör Sara Backlund Hammar

Teknikmästare

Kalle Magnusson, ansvarig och rekvisita
John Conlon, ljud och video
Thomas Eskilsson, ljus
Piotr Kassaraba, snickeri
Josefine Lönnenheim, video
Teatertekniker Anni Johansson

Teknisk koordinatör Karin Ragnarsson

Kostymkoordinatör Anja Svärd

Kostymateljé Isabella Cassland, Mariane Josefsson, Göran Persson,
Mathilda Spjuth, Andrea Stenman, Kyeong Seob Yoon

Maskör Ellinor Tofft

Påklädare Alicja Ekerholm, Lovisa Meeuwisse, Mathilda Spjuth

Färgning och patinering Alicja Ekerholm

Praktikant marknad och kostym Malin Cederberg

Teknisk producent Jerker Pyron

Producent Lisa Ericstam

Marknadschef Jenny Bång

Art director Johan Sjövall

Informatör / programredaktör Carin Hebelius

Föreställningsfotograf Peter Westrup

Försäljningschef Maria Girke Magnusson

Ansvariga publikvärdar Fredrik Lövgren, Justus Ragnarsson, Selma Tura

Tryck KSPrint Digitaltryck, Malmö

Teknisk chef Maria Månsson

Chef maskavdelningen Agneta von Gegerfelt

Chef kostymavdelningen Sten Stjernqvist

Föreståndare kostymervice Gyöngyi Balázs

Transportansvarig Hans Wendel

Ekonomichef Leif Jönsson

Städledare Rinna Möller

Chefsassistent Anna Andrén

Teaterchefer och ansvariga utgivare

Petra Brylander och Jesper Larsson

FOTOGRAFERING OCH LJUDUPPTAGNING ÄR AV
UPPHOVSRÄTTSLIGA SKÄL EJ TILLÄTEN
VAR VÄNLIG STÄNG AV MOBILTELEFONEN

MALMÖ STADSTEATER